

ESCOLA LLIURE EL SOL, SCCL

Seu social: Barcelona

Àmbit geogràfic: autonòmic

Forma jurídica: cooperativa de serveis

- 8 persones treballadores
- 146 persones voluntàries
- 27 persones sòcies
- 3.767 persones ateses en serveis a la infància i la joventut
- 23 persones ateses en serveis a d'altres col·lectius en situació d'exclusió social
- 99 persones ateses en altres serveis (treballadores de l'economia social i solidària)

www.escolaelsol.coop

Breu història de l'organització

L'Escola és una institució no lucrativa fundada per la Fundació Ferrer i Guàrdia i Esplais Catalans en 1992 i que immediatament s'acredita com a escola de formació d'educació en el lleure. Al llarg d'aquests trenta anys s'hi han anat associat progressivament l'Associació de Casals i Grups de Joves de Catalunya, la Fundació Terra, Acció Escolta de Catalunya, la Joventut Europea Federalista, XarxaAteneu, Cooperació i Encís SCCL en diferents moments.

El 2012 l'Escola signa un conveni de col·laboració amb l'Associació de Mestres Rosa Sensat, que facilita l'intercanvi de coneixement, recursos i projectes i es concreta amb el trasllat de seu a l'actual a l'avinguda de les Drassanes 3-5.

El 2017 s'inicia un debat intern que culmina el 2020 amb la transformació a l'actual cooperativa de serveis de formació per la voluntat de tenir una organització interna més democràtica i coherent amb els mateixos valors. Les sòcies de serveis en el moment de la transformació són Esplais Catalans, Fundació Ferrer i Guàrdia, Acció Escolta de Catalunya i Casals de Joves de Catalunya.

Missió

L'Escola Lliure el Sol és una cooperativa de formació al llarg de la vida que impulsa el coneixement i el creixement d'entitats i de persones vinculades a l'educació popular i l'economia social i solidària a través de metodologies actives i transformadores, enfortint-ne la llibertat de pensament i el compromís social.

Descripció de l'activitat

- Formació per a activistes, dirigents, treballadores i formadores de les sòcies de serveis.
- Formació per a professionals i activitats vinculades d'empreses o entitats als àmbits d'actuació de l'escola.
- Estudis i recerca per a l'elaboració de materials didàctics i accions formatives segons l'objecte de l'escola.
- Generar espais de debat i visió crítica sobre la renovació pedagògica i altres qüestions rellevants per a les sòcies de serveis.
- Intercanviar coneixement amb altres organitzacions socials i institucions públiques o privades.

Es desenvolupa una formació oberta, propera i entenedora, adaptada a l'entorn social i cultural de les persones participants que té per objectiu capacitar-les segons els continguts treballats a través d'una metodologia activa i fomentar el compromís social. Sempre que és possible, es vincula la formació amb agents del territori.

DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA**DEMOCRATITZACIÓ I COOPERATIVITZACIÓ DE L'ESCOLA LLIBRE EL SOL****Breu descripció**

Procés de transformació de l'escola Lliure el Sol de societat civil mercantil sense ànim de lucre a una cooperativa de serveis. Aquest procés ha sigut el fruit d'una profunda reflexió interna amb les diferents parts implicades (entitats membres, equip tècnic i formadores) i ha suposat un procés intern de democratització de l'organització. La transformació ha suposat que les dues entitats que ostentaven la majoria dels càrrecs de l'anterior patronat cedissin poder per tal que s'equiparés el poder polític de les diferents entitats membres i es contemplés la participació en els espais de presa de decisions a les altres parts implicades que, fins al dia d'avui, no disposaven de presència en aquests espais.

S'està parlant d'un procés de democratització de la governança d'una organització de segon grau impulsada per cinc organitzacions (tres associacions, una cooperativa mixta i una fundació) amb l'objectiu d'aprofundir en la coherència organitzativa interna, poder disposar d'un instrument de formació propi i al servei de les organitzacions de l'economia social i solidària.

La transformació més enllà de poder donar resposta a nivell organitzatiu i de sostenibilitat del projecte també és un element estratègic que contribueix a apropar el cooperativisme als i les joves vinculades a l'associacionisme educatiu (esplais, casals i agrupaments voluntaris) i viceversa. És a dir, que aquestes persones joves coneguin formes democràtiques d'organitzar el treball i el món laboral.

La transformació ha sigut fruit d'un procés de tres anys de debat i reflexió interna per configurar l'arquitectura de l'actual cooperativa, però les necessitats s'han anat acumulant amb el pas dels anys des de fa més de deu anys, la qual cosa ha suposat una fita important per les entitats membres: Esplais Catalans, Fundació Ferrer i Guàrdia, Acció Escolta de Catalunya, Casals de Joves de Catalunya i Incoop, SCCL.

Aportació de valor de la iniciativa

La democratització i transformació de l'Escola ha suposat un canvi significatiu a l'organigrama de l'escola creant l'assemblea com a màxim espai de participació i presa de decisions i el consell rector. Però també s'han creat espais per a cada tipologia de sòcia on compartir necessitats.

El model de cooperativa de serveis compta amb molt pocs referents a casa nostra i, menys en organitzacions del tercer sector. La pràctica de mancomunar serveis entre organitzacions no és molt

comuna, i en concret serveis de formació no existeix ara mateix una equivalent a Catalunya. Aquesta manca de referents també ha permès ser més creatives en la definició del model organitzatiu intern per tal de donar resposta a les diferents necessitats. El procés de transformació s'ha fet amb un acompanyament especialitzat extern, qui va aportar el rigor metodològic i el seguiment de tot el procés a seguir en els diferents fronts.

Necessitats identificades

1. La necessitat de canvi de la forma jurídica anterior que havia quedat obsoleta i no permetia operar a l'organització amb normalitat ni relacionar-se correctament amb les administracions.
2. Per la voluntat de democratitzar els espais de presa de decisions, ja que el funcionament anterior a la transformació generava unes diferències fortes entre organitzacions (algunes comptaven amb 3 membres al patronat mentre que d'altres només en tenien un) per qüestions històriques, però que no s'adequaven a la realitat del moment.
3. La transformació aporta obertura a la participació de diferents actors del (treballadores que poden passar a ser sòcies de treball i formadores que poden passar a ser sòcies col·laboradores). I sobretot perquè permet incorporar noves sòcies de serveis, és a dir, organitzacions que comparteixin la mirada de l'Escola i que vulguin mancomunar amb les altres organitzacions membres els serveis de formació per als seus equips.
4. Per coherència entre el que es diu, es promou, i com s'organitzen. La democràcia interna a les organitzacions ha sigut un pilar en la formació que es duu a terme des de l'origen de l'Escola i calia dotar d'un organigrama coherent amb els valors que es promouen. El cooperativisme és el que millor dona resposta a l'activitat desenvolupada.

Principals objectius assolits

S'aconsegueix transformar la forma jurídica de l'Escola i superar una situació que perjudicava el projecte. La forma jurídica de societat civil mercantil sense ànim de lucre havia anat desapareixent fins a ser l'única entitat a tot l'estat amb la lletra E al NIF. Aquesta situació exclouia a l'Escola de diferents convocatòries de finançament públic.

Per altra banda, s'obté un acord entre les quatre organitzacions membres al patronat. No és un procés senzill en el qual hi ha diferents mirades del projecte i necessitats a cobrir. Però després de dos anys de debats i reflexions internes s'aconsegueix definir un model organitzatiu que genera consens.

Involucrar a les diferents parts implicades en la governança i planificació estratègica del projecte.

Garantir la viabilitat del projecte. La transformació ha de permetre incrementar-la, però cal ser conscients que la propietat s'ha cooperativitzat i això implica que hi ha més persones invo-

lucrades i que depenen de la viabilitat del projecte. Per ara, en el primer any sencer com a cooperativa de serveis s'han pogut assolir l'objectiu econòmic.

Principals resultats obtinguts

- Participació en l'assemblea. S'ha generat un espai inexistent format actualment per cinc entitats sòcies de serveis (75% del vot), divuit sòcies col·laboradores, tres sòcies de treball (5%). Fins ara s'han celebrat tres trobades anuals amb uns nivells de participació superiors al 75% de mitjana.
- Taula del Pla de Formació. S'ha creat un espai de coordinació entre les entitats sòcies per compartir necessitats i demandes a nivell formatiu.
- Participació consell rector. S'ha generat un espai de seguiment executiu del projecte elegit democràticament i compost per membres de les diferents tipologies de sòcies.
- Comissió d'igualtat. S'ha creat una comissió que vetlla pel seguiment del protocol de prevenció de violències masclistes i la igualtat a l'organització.
- Participació en l'elaboració del pla estratègic. Al llarg del 2021 s'ha elaborat un pla estratègic amb més participació que mai a l'organització. S'ha aconseguit involucrar a les sòcies, però també a les formadores i treballadores que no ho són.
- Creació espais de debat sòcies de treball i sòcies col·laboradores en paral·lel. Es comencen a generar espais de coordinació i debat entre sòcies de treball i sòcies col·laboradores per anar definint aquestes figures.
- Pla de formació utilitzat per totes les entitats membres. Aposta de les entitats membres per la formació a través de l'Escola.

Abast de l'experiència

L'abast d'aquesta iniciativa és molt gran, ja que les sòcies de serveis de l'organització són Esplais Catalans (amb 110 esplais federats), Casals de Joves de Catalunya (amb 25 casals federats), Acció Escolta de Catalunya (amb 12 agrupaments federats), la Fundació Ferrer i Guàrdia amb (23 treballadores) i INCOOP (amb diversos serveis d'atenció a les persones i al voltant de les 500 treballadores).

Això fa que l'Escola esdevingui el principal instrument de formació al servei de totes aquestes organitzacions i que el nou model organitzatiu basat en la democràtica i el cooperativisme arribi a totes aquestes persones i equips.

Més enllà del públic intern (de les sòcies de serveis) l'Escola desenvolupem formacions per a diferents administracions públiques locals i empreses.

Persones implicades en l'experiència

Treballadores: 8

Membres equips directius: 5

Sòcies: 26

Ateses: 3.900

Voluntàries: 146

Altres: 99

Principals factors clau d'èxit

L'aposta de les entitats membres i en concret de les sòcies fundadores (Esplais Catalans i la Fundació Ferrer i Guàrdia) permetent obrir l'escola i compartir el poder que fins ara sobretot requeria a les seves mans. A més de comptar amb quatre entitats amb uns valors compartits i que assumeixen el nou repte organitzatiu. La fortalesa i trajectòria de l'organització. Els vint-i-cinc anys d'experiència de l'escola i el fet de ser un instrument molt necessari i valorat per les entitats també va ser un element clau per tal d'apostar per aquesta transformació necessària.

Donar-se temps per fer el procés. Cap de les previsions de calendari que es van fer inicialment es va complir. Un procés d'aquestes característiques necessita temps de maduració, de reflexió i de coordinació. Respectar-se els tempos, els relleus interns de les organitzacions i no tenir excessiva pressa ha contribuït a un debat pausat però constructiu a nivell intern.

El suport especialitzat extern va ser un element clau també en tot el procés.

Dificultats i reptes superats en el desenvolupament de la iniciativa

Donar resposta a neguits de les entitats. Calia garantir que el canvi organitzatiu permetés poder participar en igualtat de condicions i que la pèrdua o guany de poder polític no representava que l'organització deixés de donar resposta a les necessitats de formació.

Viure relleus de les direccions de les entitats i haver de tornar a explicar per què érem on érem. El caràcter juvenil i associatiu (voluntari) de tres de les entitats membres (Esplac, Acció Escolta i Casals) fan que al llarg dels tres anys que va durar el procés de debat canviessin les persones que representaven a les diferents entitats. D'aquest fet n'érem conscients des d'un bon començament i també va ser un dels motius pel qual vam anar escrivint els diferents debats que s'anaven tenint i relatant el procés que

anàvem seguint. D'aquesta manera vam poder facilitar-ho. Així i tot calia contar i debatre-ho de nou amb els diferents equips que van passar pel procés.

Fer la transformació jurídica en plena pandèmia va alentir molt el procés final de la transformació. Una vegada ja teníem l'acord intern i els estatuts redactats la tramitació burocràtica es va veure endarrerida per la pandèmia de la COVID-19. A més a més això va fer que les primeres assemblees de la cooperativa fossin en format virtual.

Elements innovadors que aporta l'experiència

En primer lloc, destaca el fet de desenvolupar un model organitzatiu molt escàs en el tercer sector social a Catalunya. Existeixen cooperatives de serveis però en el sector productiu. En canvi, no existeix cap cooperativa de serveis que es dediqui a la formació. En segon lloc, la convivència de diferents tipologies de sòcies per poder donar resposta a les diferents veus internes que hi ha. La transformació ha permès donar veu a les sòcies de treball, però també a les formadores mitjançant la figura de sòcies col·laboradores.

Generar un instrument de formació al servei de diferents organitzacions que comparteixen uns valors i una mirada del món. I en definitiva una eina de formació al servei del lleure educatiu transformador, l'associacionisme educatiu i l'economia social i solidària.

Un altre element innovador, però molt present al llarg de la història d'Esplais Catalans i la Fundació Ferrer i Guàrdia és el fet de crear noves organitzacions per tal de donar respostes a necessitats que van sorgint. En comptes d'anar fent gran l'estructura organitzativa el fet de generar noves organitzacions amb participació de tercers també considerem un tret diferencial.

Finalment, destaquem el fet de generar estructures complexes en el sector de l'economia social i solidària que permeten escalar el model organitzatiu que aposta per la governança democràtica i la coherència interna mesurada pels diferents indicadors del Pam a Pam i el Balanç Social. Que organitzacions grans com les que conformen l'Escola apostin per aquest model organitzatiu dels instruments dels quals es doten aporta elements que són innovadors i poden servir de referència per a altres iniciatives.

Principals factors que permeten la transferència i replicabilitat

La transferència i replicabilitat es pot donar de diferents maneres:

- D'una banda, altres organitzacions poden sumar-se al projecte per tal de mancomunar i compartir els serveis formatius que desenvolupem. Aportant més solidesa al projecte.
- D'altra banda, en cas de no compartir els valors amb el projecte de l'Escola Lliure el Sol la nostra experiència pot servir de referència.
- I, en tercer lloc, el fet de mancomunar serveis que comparteixen diferents organitzacions mitjançant una cooperativa de serveis també veiem que pot servir de referència i contribuir a democratitzar el sector.

No és un projecte ni model exclusiu de les entitats que l'han dut a terme i la nostra vocació és poder-lo explicar i fer d'altaveu del potencial transformador de dotar-nos d'eines al servei de les organitzacions i que aquestes siguin compartides i democràtiques internament.